

ÖğRENCİLERİN DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİ (Konya rneğinde Bir Alan Araştırması)

Yusuf BATAR*

ÖZET

Bu çalışmanın amacı ğrencilerin, İlköğretim 4. Sınıfından itibaren başlayıp liseden mezun oluncaya kadar görmüş oldukları Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi ile ilgili yaklaşımlarını ve beklentilerini tespit etmektir. Bu amaçla Konya il merkezinde 49 farklı okulda okuyan 189 lise son sınıf öğrencisiyle anket uygulaması yapılmıştır. Öğrencilerin devam ettikleri alan programları ve ailelerinin dinle ilişki biçimleri bu anketin belirleyici değişkenleri olarak ölçü alınmışlardır.

Elde edilen verilere göre, katılımcı öğrenciler alan farklılıklarına rağmen yüzde 80 oranında DKAB dersinin zorunlu dersler arasında olmasından yana görüş belirtmişlerdir. Duygusal olarak DKAB dersini zevkli bir ders olarak değerlendiren öğrencilerin oranı da alan farklılığına rağmen yüzde 80 civarındadır. Ancak bu derse ayrılan süreyi ve dersin içeriğini öğrencilerin yüzde 50'den fazlası yetersiz bulmaktadır. Aynı Şekilde DKAB öğretmenlerini alan bilgisi açısından yetersiz bulan öğrencilerin oranı da yüzde 50'yi geçmektedir.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, ğretmen, ğrenci, Ders programı.

STUDENTS VIEWS FOR RELIGIOUS CULTURE AND MORAL KNOWLEDGE COURSE

The aim of this study is to determine the approaches and expectations of students concerning religious education that they have received from fourth grade to high school seniors. For this reason, it was made a survey on 189 high school seniors from the 49 different schools in Konya city centre. In this survey, the curricula that students studied and the ways of relationship of their family with religion were accepted as a determining factor.

According to the data obtained, in spite of differences in their field, 80 percent of students expressed opinions in favor of religious education to be compulsory. At the same time, despite differences in their fields, 80 percent of the students accept the religious education is emotionally enjoyable. But over 50 percent of the students think that duration and content of courses is insufficient. In the same way, over 50 percent of students think that teachers of religious education's area information are insufficient.

Key Words: Religious education, teacher, student, curriculum.

* Yrd. Do. Dr., Muş Üniversitesi Eğitim Fakültesi, ybatar@hotmail.com

PROBLEM

Son yıllarda eğitim programlarında öğrenen merkezlik, sürece önem verme gibi, öğrenciyi daha aktif hale getirmeyi öngören düzenlemelere gidilmiştir. Bu çerçevede özellikle 2005 yılından itibaren, yapılandırmacı öğrenme modeli davranışçı modelin yerini almaya başlamış ve programlar buna göre oluşturulmaya çalışılmıştır. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (DKAB) programını da etkileyen bu yeni yaklaşım, öğrenci faktörünü sürecin aktif bir paydası haline getirmiş ve kendisine daha belirleyici bir misyon yüklemiştir. Öğrencinin din algısı, din eğitimine yaklaşımı, bu eğitim sürecinde edinmesi beklenen davranış değişiklikleriyle ilgili tutumu vs. her yönüyle öğrenciyi analiz edip tanımak, öğrenen merkezli bir din eğitimi için öncelikle yapılması gereken işlerdendir.

Araştırmanın problemini ortaya koymaya yönelik olarak yapılan açıklamalar çerçevesinde ifadesini bulan araştırmanın temel problem cümlesi şudur:

Öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersine ve öğretmenine yönelik tutum düzeyleri nasıldır?

DENENCELER

1. Öğrenciler, alan farklılıklarına karşın, DKAB dersinin okullarda zorunlu dersler arasında sayılması konusunda olumlu bir tutuma sahiptirler.

2. Öğrencilerin DKAB dersine ilgi duymalarında en etkili faktör dini öğrenme beklentisidir.

3. Öğrencilerin din eğitimine yönelik tutumları alan farklılıklarına rağmen yüksek düzeyde olumludur.

4. Ailelerin dini tutumları, öğrencilerin DKAB dersine yönelik tutumlarında belirleyici bir etkiye sahiptir.

5. Şu anda okullarda uygulanmakta olan DKAB programı içerik ve bu derse ayrılan süre açısından öğrencilerin beklentilerini karşılayamamaktadır.

YÖNTEM

Belirtilen problem doğrultusunda, DKAB programı kapsamındaki dersin verilmeye başlandığı 4. sınıftan itibaren her aşamasıyla bu derse muhatap olarak mezun olmuş bir grup öğrencinin din eğitimiyle ilgili algılarını çözümlenmek amacıyla bir anket çalışması yapılmıştır. Bu çalışmanın amacı, öğrencilerin, şu ana kadar almış oldukları DKAB dersiyle ilgili görüşlerini, farklı değişkenler açısından betimlemektir. Araştırmanın modeli, bağımlı değişken olan öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersine yönelik tutum düzeylerinin; bağımsız değişkenler olan öğrencilerin alan programları ve ailelerinin dini tutumlarına göre nasıl bir değişiklik arzettiğini ölçmeye yönelik nedensel karşılaştırma modelidir. Bu kapsamda öğrencilerin kişisel özelliklerini ve DKAB dersine yönelik görüşlerini tespit amacıyla bir veri toplama aracı geliştirilmiştir. Geliştirilen veri toplama aracı, araştırmanın evreni olarak belirlenen Konya şehir merkezinde bulunan 49 farklı lisede okuyan ve tesadüfi örneklem yöntemiyle belirlenen, 189 öğrenci üzerinde 2009 yılı Haziran ayında uygulanmıştır. Elde edilen verilerle ilgili olarak, betimsel istatistik teknikleri kullanılarak, frekans ve yüzdelik dağılımlar vb. bulgular sunulmuştur.

KİŞİSEL ÖZELLİKLER**1-1.Cinsiyet**

Örneklem grubunun 120'si kız, 69'u ise erkek öğrencilerden oluşmaktadır.

Cinsiyet	Kişi Sayısı (Frekans)
Kız	120
Erkek	69
TOPLAM	189

1-2.Okul Türü

Katılımcı öğrencilerin %49.2'si normal lise, %29.63'ü Anadolu lisesi, %19'u meslek lisesi, %1.6'sı Fen Lisesi, %0.52'si de Süper Lise öğrencisidir.

Okul Türü	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
Normal Lise	93	49,2
Anadolu Lisesi	56	29,63
Meslek Lisesi	36	19,05
Fen Lisesi	3	1,6
Süper Lise	1	0,52
TOPLAM	189	100

1-3.Öğrencilerin Alan Programı

Öğrencilerin %47.62'si Eşit Ağırlık, %30.69'u Sayısal, %16.93'ü Sözel, %4.76'sı de Yabancı Dil programına devam etmektedirler.

Programlar	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
Eşit Ağırlık	90	47,62
Sayısal	58	30,69
Sözel	32	16,93
Yabancı Dil	9	4,76
TOPLAM	189	100

1-4.Öğrenci Velilerinin Mesleği

Katılımcıların velilerinin, %39.15'si memur, %30.7'si diğer, %16.4'ü işçi, %13.2'si esnaf tır.

Meslek Grubu	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
Memur	74	39,15
İşçi	31	16,4
Esnaf	26	13,2
Diğer	58	30,7
TOPLAM	189	100

2. BULGULAR VE YORUM

2-1. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin Statüsü Hakkındaki Görüşler

Tablo-1'e göre, öğrencilerin %78.3'ü okullarda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin zorunlu dersler arasında olmasını isterken, katılımcıların %19'u bu dersin seçmeli ders olmasını istemektedir. Dersin hiç olmamasını isteyen öğrenci oranı ise %2.6'dır.

Tablo-1: Okullarda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi nasıl olmalıdır?		
	F	Yüzde
Zorunlu ders olmalıdır	148	78,3
Seçmeli ders olmalıdır	36	19,0
Olmamalıdır	5	2,6
Toplam	189	100

Bu soru, öğrencilerin ailelerinin dinle ilişki biçimlerine dair algıları ve okulda devam ettikleri program açısından değerlendirildiğinde, aşağıdaki tablo ortaya çıkmaktadır.

Tablo-2			Okullarda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi nasıl olmalıdır?			
			Zorunlu ders olmalıdır	Seçmeli olmalıdır	Olmamalıdır	Toplam
Ailenizin din ile ilgili ilişkisini nasıl tanımlarsınız?	Dindar	F	91	14	2	107
		Yüzde	85,0	13,1	1,9	100,0
	Saygılı	F	57	22	3	82
		Yüzde	69,5	26,8	3,7	100,0
	Toplam	F	148	36	5	189
		Yüzde	78,3	19,0	2,6	100,0

Ailesini “dindar” olarak tanımlayan öğrencilerin %85’i bu ders zorunlu olmalı, %13,1’i seçmeli olmalı ve %1,9’u da bu ders programda olmamalıdır şeklinde cevap vermişlerdir. Ailesini, dine karşı tutumları bakımından “dine saygılı” olarak tanımlayan katılımcıların ise, %69,5’i zorunlu olmasını, %26,8’i seçmeli olmasını, %3,7’si bu dersin programda yer almaması gerektiğini ifade etmişlerdir.

DKAB dersinin statüsüyle ilgili olarak verilen cevapları, öğrencilerin devam ettiği alan programı değişkenine göre değerlendirdiğimizde ise, ortaya çıkan sonuç ile öğrencilerin genel olarak kanaatlerini ölçen Tablo-1’den elde edilen sonuç arasında önemsenecek oranda bir fark görülmemektedir. Nitekim DKAB dersinin zorunlu dersler arasında olmasına yönelik yaklaşıma Tablo-1’de verilen olumlu oy oranı %78,3’tür. Aynı şekilde Tablo-3’e göre Sözel alanındaki öğrencilerin %78,1’i, Sayısal alanındakilerin %81’i, Eşit Ağırlıkların %76,7’si, Yabancı Dil alanındakilerin ise %75’i bu dersin zorunlu olması yönünde kanaat belirtmişlerdir. Dersin seçmeli olmasını isteyen katılımcı oranları açısından da her iki tablo arasında fazla bir fark görülmemektedir. Bu da gösteriyor ki, öğrencilerin DKAB dersinin programdaki pozisyonuyla ilgili yaklaşımları, alanlarının farklılığına rağmen birbirine paraleldir.

Tablo-3		Okullarda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi nasıl olmalıdır?				
		Zorunlu ders olmalıdır	Seçmeli ders olmalıdır	Bu ders programda olmamalıdır	Toplam	
Okulda devam ettiğiniz alan program nedir?	Cevap yok	F	1	0	0	1
		Yüzde	100,0	0,0	0,0	100,0
	Sözel	F	25	6	1	32
		Yüzde	78,1	18,8	3,1	100,0
	Sayısal	F	47	11	0	58
		Yüzde	81,0	19,0	0,0	100,0
	Eşit Ağırlık	F	69	17	4	90
		Yüzde	76,7	18,9	4,4	100,0
	Yabancı Dil	F	6	2	0	8
		Yüzde	75,0	25,0	0,0	100,0
	Toplam	F	148	36	5	189
		Yüzde	78,3	19,0	2,6	100,0

DKAB dersinin statüsü hakkında farklı toplumsal kesimlere yönelik olarak birçok araştırma yapılmıştır. Bu araştırmalarda göze çarpan en önemli sonuç, der-

sin zorunlu dersler arasında sayılmasına dönük uygulamaya verilen yüksek destek-tir.

Avrupa'nın bazı ülkelerinde ve Türkiye'deki birçok ilde gençler üzerinde ya-pılan bir araştırmaya göre, Türkiye'de gençlerin % 77.8'i din eğitiminin hiç olma-ması görüşüne katılmadığını, % 11.2'si kararsız olduğunu, % 11'i ise katıldığını belirtmektedir. Kararsızlar da okullarda din eğitiminin olmaması görüşüne yakın olarak kabul edilse bile % 78 gibi oldukça yüksek düzeyde din eğitiminin okullarda olması gerektiği yönünde görüş beyan etmektedir.¹

Görüldüğü gibi ülke genelinde gençlere yönelik yapılan bir araştırmada orta-ya çıkan eğilimle, bizim araştırmamızın muhatabı olan bu nispeten küçük örnek-lemden ortaya çıkan eğilim arasında büyük bir paralellik vardır. Aynı konuyla ilgili olarak, halka yönelik ülke genelinde yapılan bir araştırmada ise, "Sizce devlet okul-larında mecburi din eğitimi verilmeli midir" sorusuna katılımcıların % 82.1'i evet, % 15.4'ü de hayır cevabını vermektedir.² Bu araştırmada da yetişkinlerin din eğiti-mi konusunda öğrencilerle paralel düşündüğü ve hatta onlara göre dört puan daha fazla oranda mecburi din eğitimi desteklediği görülmektedir. DKAB dersinin öğretmenleriyle yapılan bir ankete göre ise öğretmenlerin yüzde 95,8'i bu dersin zorunlu dersler arasında yer almasını istemektedirler.³ Bu biraşın öğretmenlerinin bu konuda daha yüksek oranda istekli olması doğaldır.

ÖĞRENCİLERİN DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİYLE İLGİ-LENME AMAÇLARI

Öğrencilerin %72'si bu dersle, dinini öğrenmek için ilgilendiğini, %26.5'i ise sınıfı geçmek için ilgilendiğini ifade etmektedir (Tablo-4). Bu tablo din eğitimiyle bilinçli ve duyarlı bir şekilde ilgilenen öğrencilerin oranının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Başka bir ifadeyle, öğrencilerin büyük bir çoğunluğuna göre, DKAB dersi din alanında bilgilenmek ve dini öğrenmek için önemsenmesi gereken bir ders olarak değerlendirilmektedir.

Tablo-4 Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersiyle ilgilenme amacınız nedir?		
	F	Yüzde
Dinimi öğrenmek için ilgilendim	136	72,0
Sınıfı geçmek için ilgilendim	50	26,5
Cevap yok	3	1,2
Total	189	100

¹ Kaymakcan, Recep, *Gençlerin Dine Bakışı Karşılaştırmalı Türkiye ve Avrupa Araştırması*, İstanbul. 2007, s. 69.

² Çarkoğlu, Ali; Toprak, Binnaz; "Değişen Türkiye'de Din Toplum ve Siyaset" *Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV) Yayını*, www.tesev.org.tr, İstanbul, Kasım-2006.

³ Kaymakcan, Recep, *Öğretmenlerine Göre Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersleri*, Dem Yayınları, İstanbul, 2009, s.28.

Nitekim bu dersle ilgilenme amacını, dinini öğrenmek gayesi şeklinde açıklayan sözelci, sayısal ve eşit ağırlıklı öğrencilerin oranı bütün alanlarda %70'in üzerindedir(Tablo-5). Bu da gösteriyor ki, alan farklılığı öğrencilerin din eğitimiyle ilgilenme amaçlarında anlamlı bir değişiklik oluşturmamaktadır.

Tablo-5 Devam Edilen Programa Göre DKAB ile İlgilenme Nedeni			Cevap yok	Sınıfı Geçmek için İlgilendim	Dinimi öğrenmek için İlgilendim	Toplam
Okulda Devam ettiğiniz Alan Program nedir?	Cevap yok	F	0	0	1	1
		Yüzde	0,0	0,0	100,0	100,0
	Sözel	F	0	9	23	32
		Yüzde	0,0	28,1	71,9	100,0
	Sayısal	F	1	16	41	58
		Yüzde	1,7	27,6	70,7	100,0
	Eşit Ağırlık	F	2	23	65	90
		Yüzde	1,2	25,6	72,2	100,0
	Yabancı Dil	F	0	2	6	8
		Yüzde	0,0	25,0	75,0	100,0
	Toplam	F	3	50	136	189
		Yüzde	1,2	26,5	72,0	100,0

Uluslar arası düzeyde yapılan bir çalışmaya göre de, bu dersin öğrencilerin inancını geliştirmesini sağladığı görüşü yüksek oranda onaylanmaktadır. ⁴

Bu sonuçlar okullardaki din eğitiminin, din kültürü şeklindeki amaca uygun olarak verildiği veya verilmesi gerektiği konusunda bizlere fikir vermektedir.

Ders programında bu derse ayrılan saatleri yeterli bulan öğrencilerin oranı %49.2 iken, yetersiz bulanların oranı ise %42.9'dur. DKAB dersine ayrılan süreyi fazla bulan öğrenci oranı ise %7.9'dur(Tablo-5).

Tablo-6 Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine ayrılan haftalık ders saatlerini nasıl buluyormusunuz?		
	F	Yüzde
Yeterli buluyorum	93	49,2
Yetersiz buluyorum	81	42,9
Fazla buluyorum	15	7,9
Toplam	189	100

Kaymakcan'ın aktardığı bir araştırmaya göre ise, benzer konuyla ilgili olarak ilk ve orta öğretim öğrencilerinin yüzde 56,5'i bu derse ayrılan ders saatini yetersiz

⁴ Kaymakcan, Recep, *Gençlerin Dine Bakışı Karşılaştırmalı Türkiye ve Avrupa Araştırması*, İstanbul. 2007, s. 84-85.

bulduklarını ifade etmektedirler.⁵ Bu dersin branş öğretmenlerine yönelik olarak yapılan bir anket çalışmasına göre ise, DKAB öğretmenlerin yüzde 74,4'ü bu derse ayrılan saatleri yeterli bulmazken, yüzde 25,6'sı yeterli olduğunu düşünmektedir.⁶

DKAB dersine haftalık ders programında ayrılan süreyi nasıl değerlendirdiklerine dair soruya verilen cevapları öğrencilerin alanlarına göre değerlendirdiğimizde, Sözelcilerin %53,1'i ders saatlerini yeterli bulmakta, %37,5'i yetersiz bulunduğunu ifade etmekte, % 9,4'ü ise bu derse ayrılan süreyi fazla bulunduğunu ifade etmektedir. Eşit Ağırlık programına devam eden öğrencilerin değerlendirmeleri sözelcilerininkiyle büyük ölçüde paralellik arz etmektedir. Sayısalcılarda ise bu derse ayrılan süreyi yetersiz bulan öğrencilerin oranı daha yüksek görünmektedir (%50,0). Bu derse ayrılan süreyi yeterli bulan sayısal öğrencilerin oranı ise %46,6'yı göstermektedir (Tablo-6).

Tablo-7 Öğrencilerin Alanlarına Göre Haftalık Ders Saatlerini Değerlendirmeleri			Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi dersine ayrılan haftalık ders saatlerini nasıl buluyorsunuz?			
			Yeterli buluyorum	Yetersiz buluyorum	Fazla buluyorum	Toplam
Okulda Devam ettiğiniz Alan Program nedir?	Cevap yok	F	0	1	0	1
		Yüzde	0,0	100,0	0,0	100,0
	Sözel	F	17	12	3	32
		Yüzde	53,1	37,5	9,4	100,0
	Sayısal	F	27	29	2	58
		Yüzde	46,6	50,0	3,4	100,0
	Eşit Ağırlık	F	45	35	10	90
		Yüzde	50,0	38,9	11,1	100,0
	Yabancı Dil	F	4	4	0	8
		Yüzde	50,0	50,0	0,0	100,0
	Toplam	F	93	81	15	189
		Yüzde	49,2	42,9	7,9	100,0

DKAB derslerinin haftalık ders programı içerisindeki saatleri konusunda verilen cevaplardan anlaşılıyor ki, haftalık ders saatini yeterli bulan öğrencilerle yetersiz bulan öğrencilerin oranı yüksektir.

PROGRAM İÇERİĞİYLE İLGİLİ DEĞERLENDİRMELER

Ders programında işlenen konuları din ve ahlak eğitimi açısından yeterli bulan öğrencilerin oranı %33.6, yetersiz bulanlarınki ise %65.1'dir (Tablo-7).

⁵ Ayhan ve Diğerleri, *Din ve Ahlak Eğitim Öğretimine yeni Yaklaşımlar*, Dem Yay. İstanbul, 2004.

⁶ Kaymakcan, Recep, *Öğretmenlerine Göre Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersleri*, s.29.

Tablo-8 Ders programında işlenen konular Din ve Ahlak Eğitimi açısından yeterlidir?		
	F	Yüzde
Yetersizdir	123	65,1
Yeterlidir	64	33,9
Cevap yok	2	1,1
Total	189	100

İşlenen konuları din eğitimi açısından yeterli bulup bulmadıklarına dair soruya öğrencilerin verdiği cevapları alan değişkenine göre incelediğimizde; Sözelcilerin %25,0'i verilen dersleri yeterli olarak değerlendirirken, %79,1'i verilen dersleri din eğitimi açısından yetersiz olarak değerlendirmektedir. Sayısalıcılarda ise yetersiz bulanların oranı %63,8 iken yeterli bulanları oranı ise %36,2'dir. Eşit Ağırlıklılarda ise Sayısalıcılara benzer bir tablo görülmektedir (Tablo-8). Görüldüğü gibi, katılımcı öğrencilerin büyük bir çoğunluğu, alan farklılıklarına rağmen DKAB programının içeriğinin din eğitimi açısından yetersiz olduğuna inanmaktadırlar.

Tablo-9 Öğrencilerin Devam Ettiği Alana Göre İşlenen Konuların Yeterliliği			Ders programında işlenen konular Din ve Ahlak Eğitimi açısından yeterlidir?			
			Cevap yok	Yeterlidir	Yetersizdir	Toplam
Okulda devam ettiğiniz alan program nedir?	Cevap yok	F	0	0	1	1
		Yüzde	0,0	0,0	100,0	100,0
	Sözel	F	1	8	23	32
		Yüzde	3,1	25,0	71,9	100,0
	Sayısal	F	0	21	37	58
		Yüzde	0,0	36,2	63,8	100,0
	Eşit Ağırlık	F	1	32	57	90
		Yüzde	1,1	35,6	63,3	100,0
	Yabancı Dil	F	0	3	5	8
		Yüzde	0,0	37,5	62,5	100,0
	Toplam	F	2	64	123	189
		Yüzde	1,1	33,9	65,1	100,0

DKAB dersinin genel amaçlarının gerçekleşme oranı hakkında eğitim öğretim yöneticileri, müfettişler ve öğretmenler üzerinde uygulanan bir ankete göre,

katılımcıların çoğu (% 79.7) DKAB dersinin genel amacının tamamen veya kısmen gerçekleştiğini belirtirken, % 18.4 gibi azımsanmayacak bir bölümü de bu amaçların gerçekleşmediğini belirtmektedirler.⁷ Bizim anketimize katılan öğrenciler DKAB derslerini, din ve ahlak eğitimi açısından büyük oranda yetersiz olarak değerlendirirken, Aydın'ın yapmış olduğu araştırmaya göre, bu eğitimin gerçekleşmesinde görev alan paydaşlar, eğitimin genel amaçları bakımından DKAB derslerini büyük oranda yeterli olarak değerlendirmektedirler. Her iki anketin sonuçları arasındaki bu çelişkili sonuçlar kanaatimizce, öğrencilerin *din kültürü* eğitiminden öte *dini eğitim* yönündeki beklentilerinden kaynaklanıyor olabilir.

ÖĞRENCİLERİN İNANÇLA İLGİLİ SORUNLARI VE DKAB DERSLERİ

Öğrencilerin, inançla ilgili olarak merak ettikleri sorulara DKAB dersleri kapsamında yeterince cevap bulup bulmadıklarına dair yönelttiğimiz soruya verdikleri cevaba baktığımızda, katılımcıların yarısından fazlasının olumlu, diğer yarısının ise olumsuz yanıt verdiğini görmekteyiz (Tablo-9).

Tablo-10 İnançla ilgili Soru ve Sorunlarınıza Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinde Yeterince cevap bulabiliyor musunuz?		
	F	Yüzde
Yeterince cevap bulamadığıma inanıyorum	95	50,3
Yeterince cevap bulduğuma inanıyorum	94	49,7
Toplam	189	100

Aynı soruya verilen cevapları öğrencilerin alanlarına göre analiz ettiğimizde ise, sözelcilerin %62,5'i inançla ilgili sorunlarına DKAB derslerinde cevap bulduğuna inandığını belirtirken, % 37,5'i bu konuda olumsuz kanaat belirtmektedir. Sayısalıcılarda ise olumlu görüş bildirenlerin oranı %53,4; olumsuz görüş bildirenler ise %46,6'dır. Eşit Ağırlıklılara gelince olumlu görüş belirtenler %38,9, olumsuzlar ise %61,1'dir (Tablo-10).

Öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun inançla ilgili sorularına DKAB dersleri kapsamında cevap bulamadıklarını belirtmiş olmaları bu dersin hedefleri ve öğrencilerde gerçekleştirmeyi amaçladığı kazanımlar açısından önemli bir problemle karşı karşıya olduğunu göstermektedir. İnançla ilgili sorularına cevap arayan öğrenciler, bu derslerde aradıklarını bulamadıkları takdirde mutlaka farklı adreslere yöneleceklerdir. Bu arayışların doğuracağı neticelerin din eğitiminin sağlığı açısından kontrolü zor olacaktır. Dolayısıyla, bu tablonun ortaya çıkmasına yol açan

⁷ Aydın, M. Zeki, "İlköğretimin İkinci Kademesi Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Programındaki Ahlaki Amaç ve Konuların Program Geliştirme Açısından Değerlendirilmesi" *İslâmî Araştırmalar Dergisi*, Cilt:13, Sayı:1, Ankara 2000, s.21.

sebeplere yönelik daha derinlikli analizlerin ve araştırmaların yapılması gerekmektedir.

Tablo-11 Öğrenim Alanlarına Göre İnançla İlgili Soru veya Sorunlara Cevap Bulma			İnançla ilgili Soru ve Sorunlarınıza Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinde Yeterince cevap bulabiliyor musunuz?		
			Yeterince cevap bulduğuma inanıyorum	Yeterince cevap bulamadığıma inanıyorum	Toplam
Okulda Devam ettiğiniz alan Program nedir?	Cevap yok	F	1	0	1
		Yüzde	100,0	0,0	100,0
	Sözel	F	20	12	32
		Yüzde	62,5	37,5	100,0
	Sayısal	F	31	27	58
		Yüzde	53,4	46,6	100,0
	Eşit Ağırlık	F	35	55	90
		Yüzde	38,9	61,1	100,0
	Yabancı Dil	F	7	1	8
		Yüzde	87,5	12,5	100,0
	Toplam	F	94	95	189
		Yüzde	49,7	50,3	100,0

ÖĞRENCİLERİN DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİYLE İLGİLİ DUYGUSAL YAKLAŞIMLARI

Öğrencilerin derslerdeki başarısında, o derse ve öğretmene karşı geliştirdiği duygusal tutumun önemli ölçüde belirleyici etkiye sahip olduğu birçok uzman tarafından dile getirilmektedir. Eğer öğrenci bir dersi ilginç bulur ve öğrenmesi gerektiğine inanırsa, o derse yönelik algılamaları ve etkinlikleri olumlu yönde artmaktadır.⁸ Bunun aksi bir durumda ise, dersle ilgili algılamalar ve etkinlikler olumsuz yönde gelişecektir. Anketimize katılan öğrencilerin %79.4'ü bu dersi zevkli bir ders olarak tanımlarken, %16.4'ü ise dersi sıkıcı bulduğunu ifade etmişlerdir (Tablo-11). Öğrencilerde oluşan bu duygusal tutumda dersin içeriğinden, öğretmenin tutumuna kadar bir çok faktör rol oynamaktadır. Bu faktörlerin etkisini ayrıca ölçen çalışmalar yapmak bu alandaki çalışmalara önemli katkılar sağlayacaktır. Aslında

⁸ Senemoğlu, Nuray, *Kuramdan Uygulamaya Gelişim, Öğrenme ve Öğretim*, Gazi Kitapevi, Ankara, 2005., s. 300.

DKAB dersiyle ilgili olarak yapılan birçok alan araştırmasında öğrencilerin genel olarak bu derse karşı olumlu bir tutum sergiledikleri tespit edilmiştir. Örneğin, öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'ne ilgilerinin, dersten hoşlanma durumlarının ölçülmesi amacıyla Ankara İli örnekleminde uygulanan bir tutum ölçeğinden, öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'ne yönelik tutum düzeylerinin, olumlu ve "oldukça" seviyesinde yüksek olduğu belirtilmektedir.⁹

Tablo-12 Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi nasıl bir derstir?		
	F	Yüzde
Zevkli bir derstir	150	79,4
Sıkıcı bir derstir	31	16,4
Cevap yok	4	2,1
Olsada olur olmasada ne zevkli ne sıkıcı	2	1,1
Hocaya Göre değişir	2	1,1
Toplam	189	100

DKAB dersiyle ilgili öğrencilerin duygusal durumlarının alan değişkenine göre nasıl oluştuğunu gösteren tabloya göre, Sözelci ve Eşit Ağırlıklı öğrencilerin dersle ilgili duygusal tutumlarında bir paralellik görülmektedir. Nitekim dersi zevkli bulan Sözelci ve Eşit Ağırlıklı öğrencilerin oranı %84,4 iken bu dersi sıkıcı bir ders olarak değerlendiren Sözelcilerin oranı %12,5, Eşit Ağırlıklılarınki ise %13,3'tür. Sayısalıcılarda ise bu dersi zevkli bulanların oranı %70,7 iken sıkıcı bulanların oranı ise %24,1'dir (Tablo-12). Görüldüğü gibi Sayısalıcılarda dersle ilgili duygusal tutumda diğer öğrencilere oranla daha olumsuz bir yaklaşım yansımaktadır. Ama bu kategoride bile dersle ilgili olumlu duygunun oranı yüzde 70'in üzerinde olması DKAB derslerinin verimliliği açısından önemlidir.

⁹ Arıcı, İsmail, "Öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersine Yönelik Tutumları", *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 13/1, Elazığ, 2008. s.170.

Tablo-13 Öğrenim Alanlarına Göre DKAB Dersine Karşı Duygusal Durum		Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi nasıl bir derstir?						
		Cevap yok	Sıkıcı bir Derstir	Zevkli bir Derstir	Olsada olur olmasada ne zevkli ne sıkıcı	Hocaya Göre değişir	Toplam	
Okulda Devam ettiğiniz alan Program nedir?	Cevap yok	F	0	0	1	0	0	1
		Yüzde	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	100,0
	Sözel	F	0	4	27	1	0	32
		Yüzde	0,0	12,5	84,4	3,1	0,0	100,0
	Sayısal	F	2	14	41	0	1	58
		Yüzde	3,4	24,1	70,7	0,0	1,7	100,0
	Eşit Ağırlık	F	1	12	76	1	0	90
		Yüzde	1,1	13,3	84,4	1,1	0,0	100,0
	Yabancı Dil	F	1	1	5	0	1	8
		Yüzde	12,5	12,5	62,5	0,0	12,5	100,0
	Toplam	F	4	31	150	2	2	189
		Yüzde	2,1	16,4	79,4	1,1	1,1	100,0

DİNLE İLGİLİ KONULARDA KİME DANIŞIRSINIZ?

Öğrencilerin %41.8'i, din hakkında merak ettiklerini ilgili kaynaklardan bizzat araştırarak, %29.1'i DKAB öğretmenine sorarak, %27.5'i ise ailesine sorarak öğrenmeye çalışacağını ifade etmişlerdir (Tablo-13). Bilgiye ulaşma imkânlarının kolaylaştığı günümüz şartlarında diğer alanlarda olduğu gibi dinle ilgili konularda da bilgiye bizzat kaynağından ulaşma eğilimi artmıştır. Ankete katılan öğrencilerin tutumunda da bu eğilimin etkisini görebilmekteyiz. Öğrencilerin ilgili kaynaklardan araştırarak dinle ilgili meraklarını giderme eğilimleri, bir yönüyle bu konudaki duyarlılığın bir belirtisi olarak değerlendirilebilir. Ancak, içeriği ve insanların tutumları üzerindeki etkisi bakımından hassas bir alan olan dini konularda, kişinin salt olarak kaynaklardan beslenme eğilimi beraberinde bazı riskleri de getirebilir. Özellikle hangi kaynakların güvenilir, hangilerinin güvenilmez olduğunu ayırt edecek bir bilgi seviyesine henüz ulaşmamış gençlerin bu konularda kendi başlarına hareket etmesi yanıltıcı bilgilere maruz kalma ihtimalini daha da artıracaktır. Burada, DKAB öğretmenlerinin alan bilgileriyle ve öğrencilere karşı tutumlarıyla öğrencilerin gözünde, "dini konularda danışılması gereken kişiler" olarak algılanacak şekilde davranmalarının gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bilindiği gibi, alan bilgisi mesleki yeterliliğin önemli kriterlerinden biridir.

Tablo-14 Din Hakkında Merak ettiklerinizi kime sorarsınız?		
	F	Yüzde
Kitap Dergi ve Benzer yayınlardan kendim araştırım	79	41,8
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi öğretmenine sorarım	55	29,1
Aileme Sorarım	52	27,5
Cevap yok	3	1,6
Total	189	100

Öğrencilerin dinle ilgili konularda merak ettiklerini sordukları yerlerle ilgili olarak verdikleri cevapları, ailelerinin dinle ilgili tutumları değişkenine göre analiz ettiğimizde kayda değer bazı farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Şöyle ki, ailesini “Dindar” olarak tanımlayan öğrencilerin %35,5’i din hakkında merak ettiklerini DKAB öğretmenlerine soracağını, %31,8’i ailesine soracağını ve %30,8’i ilgili yayınlardan bizzat araştıracağını belirtirken, ailesini “Dine saygılı” olarak tanımlayan öğrencilerin ise, %56,6’sı ilgili kaynaklardan bizzat araştıracağını, %22’si ailesine danışacağını, %20,7’si DKAB öğretmenlerine soracağını ifade etmiştir (Tablo-14). Görüldüğü gibi, “dindar” aile çocuklarında dini konularda danışılacak referanslar olarak dini kaynaklar, branş öğretmenleri ve aile birbirine yakın oranda sıralanırken, “Dine saygılı” ailelerin çocuklarında ilgili kaynaklar diğer alternatiflere göre önemli bir farkla öne çıkmaktadırlar.

Tablo-15			Din hakkında merak ettiklerinizi kime sorarsınız?				
			Cevap yok	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi öğretmenine sorarım	Aileme Sorarım	Kitap Dergi ve Benzer yayınlardan Kendim araştırım	Toplam
Ailenizin Din ile ilgili ilişkinizi nasıl tanımlarsınız?	Dindar	F	2	38	34	33	107
		Yüzde	1,9	35,5	31,8	30,8	100,0
	Dine Saygılı	F	1	17	18	46	82
		Yüzde	1,2	20,7	22,0	56,1	100,0
	Toplam	F	3	55	52	79	189
		Yüzde	1,6	29,1	27,5	41,8	100,0

ÖĞRETMENLERİN YETERLİLİK DURUMLARIYLA İLGİLİ DÜŞÜNCELER

Tablo-16 Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Dersi öğretmenlerimiz alanlarında yeterli midir?		
	F	Yüzde
Yeterlidir	78	41,3
Yetersizdir	43	22,8
Kısmen Yeterlidir	68	36,0
Toplam	189	100

Bilindiği gibi, öğretmenin kişisel ve mesleki özellikleriyle ilgili olarak öğrencilerde oluşan algı ve öğretmenin bu yönlerdeki davranışlarına öğrenci tarafından biçilen değer, öğrencinin sözkonusu dersteki başarısında rol oynayan önemli bir faktördür.¹⁰ Bu araştırmaya katılan öğrencilerin %41.3'ü DKAB dersi öğretmenlerini alanlarında yeterli olarak değerlendirmekte, %22.8'i yetersiz görmekte, %36'ı ise öğretmenleri kısmen yeterli bulmaktadırlar (Tablo-15). Bu soruya paralel olarak sorulan "inançla ilgili sorunlarınıza DKAB derslerinde yeterince cevap bulabiliyor musunuz?" şeklindeki soruya ise, öğrencilerin %50.3'ü yeterince cevap bulamadığına inandığını belirtirken, %49.7'si ise yeterince cevap bulduğuna inandığını ifade etmiştir (Tablo-10). Ortaya çıkan bu iki sonuç beraber değerlendirilecek olursa, öğrencilerin dini alanla ilgili konulardaki sorularına yeterince cevap alamayışlarının önemli bir sebebi olarak DKAB öğretmenlerinin alan bilgisi konusundaki yetersizlikleri sayılabilir. Çünkü öğrencinin öğretmenin alan bilgisiyle ilgili algısı, sorularını ona yöneltip yöneltmemede ve aldığı cevapları yeterli bulup bulmamada belirleyici olacaktır.

Tablo-17 Öğretim Alanlarına Göre Öğretmenlerin Yeterliliği			Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Dersi öğretmenlerimiz alanlarında yeterlimi?			
			Yeterlidir	Yetersizdir	Kısmen Yeterlidir	Toplam
Okulda Devam ettiğiniz Alan Program	Cevap yok	F	0	0	1	1
		Yüzde	0,0	0,0	100,0	100,0
	Sözel	F	12	9	11	32
		Yüzde	37,5	28,1	34,4	100,0
Sayısal	F	25	15	18	58	

¹⁰ Aydın, M. Şevki, *Din Dersi Öğretmenlerinin Pedagojik Formasyonları*, Erciyes Üniv. Yayınları: 95, Kayseri, 1996, s.212.

nedir?		Yüzde	43,1	25,9	31,0	100,0
	Eşit Ağırlık	F	35	18	37	90
		Yüzde	38,9	20,0	41,1	100,0
	Yabancı Dil	F	6	1	1	8
		Yüzde	75,0	12,5	12,5	100,0
	Toplam	F	78	43	68	189
Yüzde		41,3	22,8	36,0	100,0	

Branş öğretmenlerinin yeterliliğiyle ilgili öğrencilerin algısı, alanlarına göre farklılık arz etmektedir. Sözelcilerin %37,5'i öğretmenleri alanlarında yeterli bulurken, %28,1'i yetersiz bulmakta, %34,4'ü ise kısmen yeterli bulunduğunu belirtmektedir. Sayısalcıların ise, %43,1'i öğretmenleri alanlarında yeterli bulurken, %25,9'u yetersiz bulmakta ve %31,0'ı kısmen yeterli bulmaktadır. Eşit Ağırlıkçılara gelince, yeterli bulanların oranı %38,9, yetersiz bulanlarınki %20,0, kısmen yeterli bulanların oranı ise 41,1'dir(Tablo-16). Branş öğretmenlerinin yeterliliği konusunda öğrencilerin verdiği cevaplardan oluşan tablodan anlaşılıyor ki, DKAB öğretmenlerini alanlarında yeterli bulan öğrencilerin oranı % 50'nin altındadır. Bu oran öğretmenler açısından ve DKAB eğitimi açısından riskli bir durumdur. Aslında bu alanda yapılan başka bilimsel çalışmalarda da öğretmenlerin yetersizliği konusu vurgulanmaktadır.¹¹ Öğrencilerde bu algının oluşmasına öğretmenlerin gerçekten alan bilgisi yetersizliği, iletişim problemleri veya pedagojik formasyon eksikliği gibi sebepler yol açıyor olabilir. Yapılması gereken bu konuda hem öğretmene hem de öğrenciye yönelik alan araştırmaları yaparak sorunun kaynaklarını ortaya koymaktır.

ANLAMAKTA GÜÇLÜK ÇEKİLEN KONULAR

Tablo-18 Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinde anlamakta güçlük çektiğiniz konular nelerdir?		
	F	Yüzde
Cevap yok	113	59,8
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde anlamakta güçlük çektiğim bir konu yok	33	17,5
Mezhepler	7	3,7
Kader	5	2,6
Kader-İrade-Ölümünden Sonrası Sonsuzluk	4	2,1
Fıkıh	4	2,1
Hocalar Yetersiz Konuları anlatamadılar	3	1,6
Dinler Haricindeki Tüm Konular	3	1,6
Evrenin yaratılışı	2	1,1
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin yeterli bilgi verilmiyor	2	1,1
Kaza ve Kader	1	0,5

¹¹ Mesela bkz: "Okulda Din Eğitimi ve Öğretim Çalıştay Raporu- DKAB Dersi ile İlgili Durum Değerlendirmesi", Ankara Merkez İHL Öğrencileri Vakfı, Ankara, (14-15 Şubat 2009), s.211.

Cennet Cehennem -Kaza-Kader	1	0,5
Evlilik Konusu	1	0,5
Sure Ezberlemek	1	0,5
Ölüm	1	0,5
Din Kültürü Kitabının İçeriği olmaması gereken konular işlenmiş	1	0,5
Laiklik ve din	1	0,5
Ahiret	1	0,5
İslami Yasalar	1	0,5
Başka ülkelerin dinleri konusu	1	0,5
DKAB Dersinin içeriğindeki Konuların hepsini anlamakta güçlük çekiyorum	1	0,5
Farzlar, Sünnetler,Gusül,Teyemmüm	1	0,5
Atatürk Konuları Kılık Kıyafet Konuları	1	0,5
Toplam	189	100

DKAB dersinde anlamakta güçlük çekilen konuyla ilgili açık uçlu soruya katılımcıların %59.8'i hiç cevap vermemiştir. Cevap verenlerin ise yine en büyük oranı olarak %17.5'i bu derste anlamakta güçlük çektiği herhangi bir konunun olmadığını belirtmişlerdir. Katılımcıların yazdığı konulardan oluşan cevaplarda ise mezheplerden, evlilik konusuna kadar birçok konu yer almaktadır(Tablo-17). Bu soruya herhangi bir cevap vermeyen öğrenci oranının yüksek oluşu, konuları o anda hatırlayamamalarından kaynaklanabilir. Çünkü anketin uygulandığı tarih okulların tatile girdiği hafta idi. Anlaşılmakta güçlük çekilen konularla ilgili yazılanlara bakılınca, her ne kadar üzerinde yoğunlaşılan bir konu olmasa da işaret edilen konulardaki yelpaze genişliği, DKAB programı kapsamında öğretilmeye çalışılan bir çok konunun öğrenciler tarafından “anlaşılmakta güçlük çekilen konular” arasında zikredilmesi kayda değer bir tespittir. Bu düşünceden hareketle, katılımcı öğrencilerin dile getirdiği bütün konular, aynı konuyu dile getiren öğrenci sayısını da belirtecek tarzda, aşağıdaki tabloda sıralanmıştır.

DKAB DERSİ VE DİĞER DERSLERDE İŞLENEN KONULARIN İLİŞKİSİ

Öğrencinin her türlü gelişimini sağlaması hedeflenen eğitim öğretim programında yer alan bütün derslerin, sözkonusu hedefe ulaşmada birbirini destekleyici bir mahiyette olması öngörülmektedir. Hatta eğitim programı kapsamında farklı derslerde işlenen konuların mümkün oldukça birbiriyle ilişkilendirilerek işlenmesinin, konuların kavranmasına yardımcı olacağı vurgulanmaktadır. Bu durumun aksine, eğer farklı derslerde işlenen konulardan dolayı öğrencilerde zihinsel çelişkiler oluşuyorsa, öğrencileri içine düştükleri ikilemden kurtaracak tedbirleri almak gerekir. Burada özellikle vurgulanması gereken husus şudur: Farklı konulardan dolayı öğrencilerin zihninde zaman zaman çelişkilerin oluşması normaldir. Önemli olan, öğrencinin bunu fark edecek zihinsel yapıya sahip olması ve bu durumu öğretmenleriyle paylaşacak cesareti ve ortamı bulmasıdır.

DKAB dersinde işlenen konularla diğer derslerde işlenen konular arasında öğrencilerin zihninde çelişkiye yol açan konular olup olmadığına dair soruya, katılımcıların %63'ü “Hayır”, %36'sı ise “Evet” şeklinde cevap vermişlerdir(Tablo-18).

Tablo-19 Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinde öğrendiğiniz konularla diğer derslerde öğrendiğiniz konular arasında çelişkiye düştüğünüz oldu mu?		
	F	Yüzde
Hayır	119	63,0
Evet	69	36,5
Cevap yok	1	0,5
Total	189	100

Aynı soruya verilen cevapları öğrencilerin alanlarını dikkate alarak analiz ettiğimizde Sözel öğrencilerde konular arasında çelişkiye düşmediğini belirtenlerin oranı %53,1 iken çelişki yaşadığını belirtenlerin oranı ise % 43,8'i göstermektedir. Eşit ağırlıklarda ve Sayısal öğrencilerde ise konular arasında çelişki yaşamadığını belirtenlerin oranı % 60'ı aşmaktadır (Tablo-19). Sözel öğrencilerde konular arasında çelişki yaşadıklarını belirtenlerin oranının yüksek oluşu dikkat çekicidir.

Tablo-20 Öğrenim Alanına Göre DKAB Konularının Diğer Derslerde İşlenen Konularla Çelişki Durumu			Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinde öğrendiğiniz konularla diğer derslerde öğrendiğiniz konular arasında çelişkiye düştüğünüz oldu mu?			
			Cevap yok	Evet	Hayır	Toplam
Okulda devam ettiğiniz Alan Program nedir?	Cevap yok	F	0	1	0	1
		Yüzde	0,0	100,0	0,0	100,0
	Sözel	F	1	14	17	32
		Yüzde	3,1	43,8	53,1	100,0
	Sayısal	F	0	22	36	58
		Yüzde	0,0	37,9	62,1	100,0
	Eşit Ağırlık	F	0	31	59	90
		Yüzde	0,0	34,4	65,6	100,0
	Yabancı Dil	F	0	1	7	8
		Yüzde	0,0	12,5	87,5	100,0
	Toplam	F	1	69	119	189
		Yüzde	0,5	36,5	63,0	100,0

Bu iki tabloya göre, her ne kadar çelişki yaşamadığını ifade edenlerin oranı yüksek olsa da, çelişkiye düştüğünü belirten öğrenci oranı da azımsanmayacak bir düzeydedir. Dolayısıyla, DKAB öğretmenlerinin bu durumu dikkate alarak konuları ele almaları ve hangi konuların zihinsel çelişkilere yol açtığını tespit etmeye dönük alan çalışmalarının da yapılması gerekmektedir.

SONUÇ

Öğrencilerin DKAB dersi ile ilgili yaklaşımlarının incelendiği bu araştırma bulgularına göre;

Öğrencilerin yüzde 80'e yakın bir kesimi DKAB dersinin okullarda zorunlu dersler arasında verilmesinin gerekli olduğunu, yüzde 20 civarındaki katılımcılar ise seçmeli ders olması gerektiğini belirtmişlerdir. Ailelerini 'dindar' olarak tanımlayan öğrencilerde zorunlu DKAB dersi yönündeki görüşün oranı yüzde 85'i gösterirken, öğrencilerin devam ettiği alan programlarındaki farklılık bu konuda önemsenbilecek düzeyde bir görüş farkına yol açmamıştır.

DKAB dersiyle ilgilenme amacını 'dinimi öğrenmek için' şeklindeki gerekçeyle dayandıran öğrencilerin oranı da yüzde 75'in üzerindedir. Bu yönelim noktasında da alan farklılığının belirleyici bir etkisi görülmemektedir.

Bu veriler; " Öğrenciler, alan farklılıklarına karşın, DKAB dersinin okullarda zorunlu dersler arasında sayılması konusunda olumlu bir yaklaşıma sahiptirler."ve "Öğrencilerin din eğitimine yönelik tutumları alan farklılıklarına rağmen yüksek düzeyde olumludur." Şeklindeki denencelerimizi doğrulamıştır.

Haftalık ders programı içerisinde DKAB derslerine ayrılan süreyi yeterli bulan öğrencilerin oranı yüzde 50'ye yaklaşırken, yetersiz bulanların oranı da yüzde 40'ın üzerinde bir seviyededir.

DKAB ders programını içerik olarak yetersiz bulanların oranı katılımcıların yüzde 65'i civarındadır. Bu oran, sözel alandaki öğrencilere göre 10 puan daha yüksektir.

İnançla ilgili sorunlarına DKAB derslerinde yeterince cevap bulduğuna inandığını belirten katılımcıların oranı genel değerlendirmede yüzde 50 civarındadır.

Bu sonuçlar da; "Şu anda okullarda uygulanmakta olan DKAB programı, içerik ve bu derse ayrılan süre açısından öğrencilerin beklentilerini karşılayamamaktadır." Yönündeki denencemizi büyük ölçüde doğrulamaktadır.

DKAB dersine karşı duygusal tutumu olumlu olan öğrencilerin oranı yüzde 80'in üzerindedir. Bu oran alan farklılıklarına rağmen düşmemektedir.

Öğrencilerin dinle ilgili konularda danıştığı referanslar arasında DKAB öğretmeni yüzde 30 civarında bir oyla diğer referanslar arasında ikinci sırada gelmektedir. Konuyla ilgili yayınlar ise yüzde 40 civarında bir oyla birinci sırada başvuru kaynağı olarak değerlendirilmektedir.

Öğretmenlerini alan bilgisi açısından yeterli olarak değerlendiren öğrencilerin oranı yüzde 40'ın biraz üstünde gözükmemektedir.

DKAB derslerinde işlenen konularla diğer derslerde işlenen konular arasında çelişkiye düştüğünü belirten öğrencilerin oranı yüzde 36 iken, herhangi bir çelişki yaşamadığını belirtenlerin oranı ise yüzde 63 civarındadır. Bu konudaki genel tablodan farklı olarak sözelci öğrencilerde çelişki yaşadığını belirtenlerin oranı yüzde 45'e yakındır. Diğer alanlardaki öğrencilerde ise çelişkiye düştüğünü belirtenlerin oranı, sözelcilere göre 10 puan daha düşüktür.

ÖNERİLER

Din eğitiminin önemli bir paydaşı olan öğrenci kitlesinin DKAB'la ilgili beklentilerini, yaklaşımlarını tespit etmek amacıyla öğrenci evrenini temsil edecek düzeyde alan araştırmaları yapılmalıdır.

Öğrenci merkezli eğitim ve öğretimin yapılandırılmaya çalışıldığı eğitim sistemimizde diğer alanlarda olduğu gibi, DKAB dersi öğretmenleri de 'öğrenciye görelilik' anlayışı doğrultusunda bilinçlendirilmelidirler.

Öğretmenler, alan bilgisi açısından öğrenciler için tatmin edici bir düzeyde olmalıdırlar.

Eğitimi bir bütün olarak değerlendirerek, DKAB programlarının diğer derslerin programlarıyla daha işbirlikli hale getirilmesi sağlanmalı ve öğrencilerin farklı konular arasında yaşaması muhtemel çelişkiler bilimsel bir şekilde giderilmeye çalışılmalıdır.

Dinin alan olarak kapsadığı konular ve çeşitli sebeplerle dinle ilişkilendirilen konuların her geçen gün artması ve çeşitlenmesi durumları göz önüne alınarak, DKAB dersleri hem içerik olarak hem de bu derslere ayrılan süre açısından yeniden değerlendirilmelidir.

DKAB dersinin gerekliliği yönünde ortaya çıkan yüksek oran ışığında, din eğitiminin gerekli olup olmadığına dair tartışmalarla zaman kaybetmek yerine artık bu eğitimin daha verimli bir şekilde nasıl verileceği konuları üzerinde yoğunlaşılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Arıcı, İsmail, "Öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersine Yönelik Tutumları", *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, cilt: XIII, sayı: I, Elazığ, 2008.
- Aydın, M. Şevki, *Din Dersi Öğretmenlerinin Pedagojik Formasyonları*, Erciyes Üniv. Yayınları: 95, Kayseri, 1996.
- Aydın, M. Zeki, "İlköğretim İkinci Kademesi Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Programındaki Ahlaki Amaç ve Konuların Program Geliştirme Açısından Değerlendirilmesi" *İslâmî Araştırmalar Dergisi*, cilt: XIII, sayı: I, Ankara, 2000.
- Ayhan ve Diğerleri, *Din ve Ahlak Eğitim Öğretimine Yeni Yaklaşımlar*, Dem Yay. İstanbul, 2004.
- Çarkoğlu, Ali-Toprak, Binnaz; "Değişen Türkiye'de Din Toplum ve Siyaset" *Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV) Yayını*, www.tesev.org.tr, İstanbul, 2006.
- Kaymakcan, Recep, *Gençlerin Dine Bakışı Karşılaştırmalı Türkiye ve Avrupa Araştırması*, İstanbul, 2007.
- , *Öğretmenlerine Göre Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersleri*, Dem Yayınları, İstanbul, 2009.
- , *Gençlerin Dine Bakışı Karşılaştırmalı Türkiye ve Avrupa Araştırması*, İstanbul, 2007.
- Senemoğlu, Nuray, *Kuramdan Uygulamaya Gelişim, Öğrenme ve Öğretim*, Gazi Kitabevi, Ankara, 2005.
- , "Okulda Din Eğitimi ve Öğretim Çalıştay Raporu- DKAB Dersi ile İlgili Durum Değerlendirmesi", (Edit: Recep Kılıç), *Ankara Merkez İHL Öğrencileri Vakfı*, Ankara, (14-15 Şubat 2009).